

grupa »be-54«

mestna galerija,
ljubljana, travanj 1966.

mirko juteršek

što časopisnih članaka (među najzanimljivijima: Dialogi 11/1966, broj 2, str. 89—92). Utemeljenje stalne zbirke kostima i s time u vezi nekog središta za daljnje specijalizirano sakupljanje i proučavanje mode u Sloveniji još je jednom ostalo neriješeno (vidi članak u »Delu« od 2. srpnja 1966, str. 6); svakako Maribor ima najveće mogućnosti da nastavi započeto djelo.

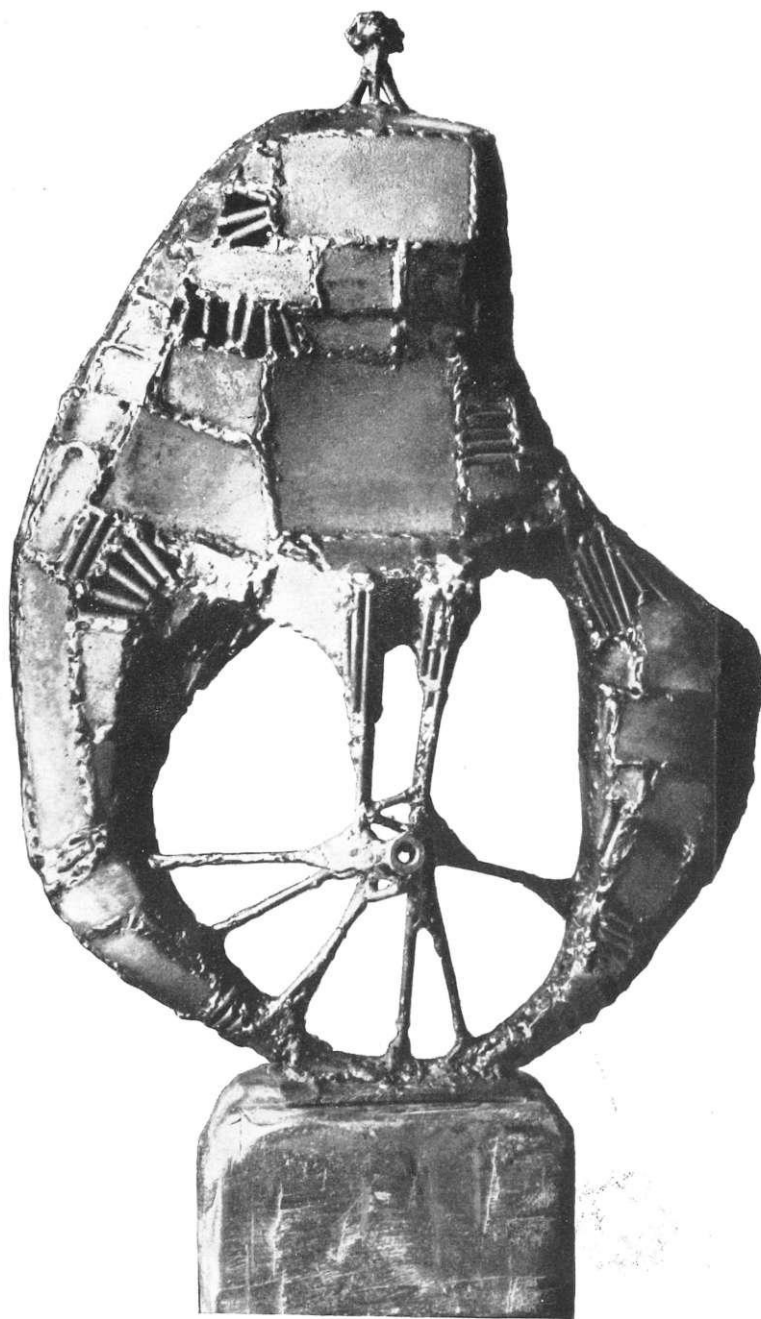
Izložba mode iz prošlosti u Sloveniji — što služi kao uvid u način oblačenja i u oblik nošnje kroz trista godina — bila je sastavljena isključivo od plemićke i građanske nošnje, od njihove prazničke i skupocjene odjeće. Radnička odjeća i nošnja siromašnijih slojeva nije se naime ni sačuvala. Izložba je bila po izvornoj odjeći skromna. U izložbenoj je građi bila rijetka i odjeća sve do sredine 19. stoljeća, a s kraja 16. i iz 17. stoljeća nije bilo gotovo nijednoga poznatog primjerka. Tako je cjelovit razvojni prikaz pored sačuvane odjeće i modnih predmeta koji joj pripadaju dopunjavala galerija uljanih slika — portreta, grafike, plastike, crteža i fotografiskih snimaka. Iz 19. je stoljeća bila posebno bogato zastupljena ženska odjeća, zatim vojničke i staleške uniforme. Sva ta lijepo

sačuvana odijela bila su prikazana na krojačkim lutkama, koje u različnosti svojih oblika pričaju zanimljivu historiju. Pokrajinski je muzej u Mariboru mnoštvo eksponata sakupio po drugim slovenskim muzejima, nešto je otkupio i dobio od privatnika, a najviše je eksponata pristiglo iz njegove stare zbirke. Uvjeti za osnivanje stalne muzejske izložbe mode u Sloveniji u proteklim stoljećima na taj su način, s obzirom na sakupljenu građu i prve nužne stručne pokuse, već posve dobri.

Ugodnu istovremenu priredbu i dopunu ovoj izložbi predstavljalo je u travnju u ljubljanskom Narodnom muzeju gostovanje izložbe »Moda od fin de sièclea do charlestona«, koju treba da spomenemo u vezi s time. Bila je to iz Zagreba prenesena izložba novih primjeraka iz zbirke kostima zagrebačkog Muzeja za umjetnost i obrt. Prikazano je nekoliko izvanredno lijepih građanskih i modno kreiranih odijela višega sloja, koja su, usprkos vremenskoj udaljenosti, rijetki kulturnopovijesni primjerci tadašnjeg načina oblačenja što se slaže sa stilskim govorom prohujalih epoha i ima tako samostalnu oblikovnu vrijednost.

Od tri ljubljanska likovna izložbena prostora — donjih prostora Moderne galerije, Male galerije i Mestne galerije, namijenjenih za priređivanje izložbi — ove se godine u Mestnoj galeriji, u starom dijelu grada uz barokno sjedište gradskog narodnog odbora, održalo najviše izložbi. Među najznačajnijima bile su izložbe ULUH-a, samostalna izložba Marija Pregelja i polovinom godine iz Beograda prenesena izložba austrijske suvremene umjetnosti. Između njih bilo je nekoliko vrlo zanimljivih grupnih izložbi domaćih umjetnika. Nas zanima u prvom redu izložba nekih mladih umjetnika udruženih u grupu »BE-54«. To je naziv koji je prije nekoliko godina izabralo za grupni generacijski nastup manje društvo (prije svega vezanih za staro poznanstvo s akademije) slovenskih umjetnika. S novim pristupima povremenim izložbama tih umjetnika njihov je broj u međuvremenu narastao, tako da je ovaj put (četvrti) nastupom u okviru »BE-54« obuhvaćeno osam mladih izlagača: Petar Černe, Andrej Jemc, Rudi Kotnik, Tone Lapajne, Bogdan Meško, Štefan Planinc, France Rotar i Viktor Snoj. U javnosti su se oni dosad istakli prije svega kao pojedinci. Tako ni sadašnji sastav grupe ne govori o nekom

T. Lapajne: Na kotaču, 1965.

jedinstvenom umjetničkom pojmu i više je slučajno prigodna karakter te je u velikoj mjeri izraž želje i potrebe za sličnim grupnim izložbama i združivanjima. To je naime pokazala u istim prostorijama u svibnju ove godine izložba druge skupine mlađih slovenskih umjetnika (Bogdan Bôrčič, Zdenka Golob, Stane Jarm, Janez Lenassi, Izidor Urbančič), kod kojih su se još vidljivije opažale zajedničke težnje — što još uvijek odgovaraju konvencionalnom sistemu doživljavanja i zahtjeva. Zbog različitih nazora i pogleda među pojedincima, a posebno pak među generacijama, dosad su takvi, ozbiljnije pripremljeni generacijski nastupi nakon rata među slovenskim umjetnicima bili rijetki.

Pripadnici grupe »BE - 54« kao izlagači u slovenskom su likovnom životu već svi poznati; neki su, usprkos svojim razmjerno mladim godinama, stekli ugled plodnih stvaralaca koji dosta obećavaju. Ovaj put njihovi su eksponati u potpunosti odgovarali njihovu dosadašnjem djelu i standardnim kapacitetima. Promjene su bile neznatne. Tako u »armiranim platinama« štajerskog slikara Kotnika, gdje je pletivo od žice dobilo nešto više boje, a stari je pravokutni okvir nadomjestio oblik raznih trokutova i drugih pokretnih

oblika, ili u plastici Petra Černeta koji je zamijenio nekadašnju pokretnu drvenu gredu kipićima malih bronzanih »idola«. Te smirene, elevantne figurice negdje su se nesumnjivo željele približiti iskorištljivosti širega ukusa, a ipak svjedoče u svojoj solidnosti o zanimljivu talentu i o istinitosti osjećaja za plastičnost. Svi Meškovi grafički listovi (Pauk I — IV, Prorok) lijepo se slažu s težnjama ljubljanskoga grafičkog kruga koji mu se po formalnoj dovršenosti još i podređuje, u sadržinskom bogatstvu i istinitosti traži pak nove, za slovensku umjetnost trenutno neuobičajene razmjere. Najneizmjenjeniji je kozmos i sitni »akvarijski« svijet što predstavlja ulje Viktora Snoja, a u Planinčevu fantastičnom »prasvijetu« postalo je sve jednostavnije, bojom toplije, svjetlije. Razumljivo je što smo u izloženim crtežima odmah prepoznali dobro poznatog Andreja Jemca, koji je u snop živahnih linija unio mekoću i sjećanje na tradiciju slovenske moderne. Nesumnjivo su značajni za suvremeno slovensko kiparstvo Tone Lapajne i France Rotar, prvi sa željeznom, zavarenom figuralnom plastikom, s uvođenjem novih bliješćućih kovina, a drugi s dosljedno punom plastikom masivne jajašte kugle, koja je zbog raspuklina i rastrganosti površine uznemirujuće zračna.

